

Nr 146.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om överlämnande till fångvården av ett kronan tillhörigt område invid straffängelsets i Uppsala tomt; given Stockholms slott den 28 mars 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgiva, att det kronan tillhöriga, intill södra gränsen för straffängelsets i Uppsala tomt belägna, å en av förste lantmätaren Birger Andersson Stagh år 1910 upprättad karta med a betecknade område av omkring 46 ar, vilket område ingår i mark, som vid ett den 28 december 1861 fastställt laga skifte å alla ägorna till Uppsala stad tillagts de ägor, vilka utbrutits åt landshövdingen i länet på lön anslagen jord, må, när det bliver erforderligt för utvidgning av nämnda fängelse-tomt, överlämnas till fångvården att för sådant ändamål användas.

Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gust. Sandström.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 28 mars 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen statsrådet Sandström anförde efter gemensam beredning med cheferna för civil- och jordbruksdepartementen:

»Då länscellfängelset eller, såsom det numera benämnes, straff-fängelset i Uppsala för omkring 50 år sedan inrättades, blev fängelsebyggnaden uppförd å kronomark något söder om Uppsala slott. Fängelsetomten, som har en areal av omkring 48 ar, gränsar i öster till den från staden söder ut ledande stora landsvägen, i väster till trädgården Lugnet samt i norr och söder till kronomark. Cellbyggnadens huvuddel är byggd i längdriktning från norr till söder, med promenadgårdar anordnade invid västra långsidan.

Fråga har nu väckts, att tomten skulle mot söder utvidgas med ett mellan landsvägen och Lugnet beläget område av ungefär samma

storlek som tomtens nuvarande areal. I en den 13 januari 1911 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse har fängvårdsstyrelsen härom anført:

Promenadgårdarna vid straffängelset i Uppsala befunne sig i så bristfälligt skick att de måste nybyggas. Då de nuvarande promenadgårdarna låge synnerligen olämpligt, mitt för cellängans huvudfasad, så att de kunde överblickas från cellfönstren i andra och tredje våningen, borde de nya gårdarna förläggas till annan plats. För deras uppförande, i enlighet med vad i allmänhet iakttagits vid rikets fängelser, utanför den ena av cellängans gavlar funnes emellertid icke utrymme inom fängelsets nuvarande tomt, men söder därom och omedelbart därintill låge ett kronan tillhörigt, av Uppsala läns hushållningssällskap för närvarande disponerat område, som, därest det tillades fängelset, skulle lämna tjänlig plats för de nya gårdarnas uppförande utanför fängelsets södra gavel och därjämte, i händelse av behov i framtiden av fängelsets tillbyggande, skulle väl lämpa sig härför. Enligt en av förste lantmätaren Birger Andersson Stagh år 1910 upprättad, styrelsens skrivelse bifogad karta innehölle detta område, å kartan betecknat med a, en areal av omkring 46 ar; och anslöte det sig till formen väl till den nuvarande fängelse-tomten.

Fängvårdsstyrelsen hemställde alltså om nådig föreskrift, att berörda område skulle överlämnas till fängvården för att införlivas med straffängelsets i Uppsala tomt samt att till följd härav hushållningssällskapets dispositionsrätt till området, vilken rätt gällde endast tills vidare, skulle upphöra.

Äganderätten till det av fängvårdsstyrelsen till utvidgning av fängelsetomten föreslagna området tillkommer otvivelaktigt kronan. Enligt en av Stagh i Uppsala läns lantmäterikontor verkställd utredning skulle landshövdingen i länet hava dispositionsrätt till området. Stagh upplyser nämligen, att det utgör en del av en ägofigur »Slottsvallarne», som vid ett den 28 december 1861 fastställt laga skifte å alla ägorna till Uppsala stad tillagts de ägor, vilka utbrutits åt landshövdingen på lön anslagen jord.

Senast har emellertid, såsom fängvårdsstyrelsen omnämnt, marken nyttjats av länets hushållningssällskap. Till stöd för rätt härutinnan har hushållningssällskapet, som, med Riksdagens medgivande, enligt kungl. brev den 24 juli 1857 erhållit rätt att till trädskola begagna ett större, kronan tillhörigt område nordväst om fängelsetomten, åberopat ett kungl. brev den 1 maj 1885, varigenom medgivits, att några för trädskolans behov erforderliga byggnader, som sällskapet med ståthållarens å Uppsala slott begivande låtit uppföra å slottets av sällskapet till trädskolan intagna mark öster om det till sällskapet upplåtna området, finge tills vidare bibehållas samt den intagna marken av sällskapet likaledes tills vidare begagnas så länge byggnaderna vore för deras nuvarande ändamål erforderliga och platsen icke vore för kronan behöv-

lig. Till det i sistnämnda kungl. brev avsedda området torde — säger hushållningssällskapet — även höra den nu ifrågavarande marken söder om länsfängelset. I det ärende, som avgjordes genom Kungl. Maj:ts beslut den 1 maj 1885, är dock till utredning om den jord, varå de av sällskapet uppförda byggnaderna äro belägna och som sällskapet önskade fortfarande få disponera, åberopad en av förste lantmätaren Gustaf Jonzon år 1884 upprättad karta, som endast upptager jord, belägen *norr* om fängelsetomten. 1885 års kungl. brev gav ju i allt fall hushållningssällskapet rätt att nyttja det däri avsedda området endast så länge kronan ej själv behövde det. Sällskapet har ock förklarat, att några rättsliga anspråk från sällskapets sida icke torde kunna göras gällande beträffande ersättning för markens avträdande. Uppenbart synes alltså vara, att med hänsyn till hushållningssällskapet hinder ej finnes att när som helst för fångvårdens räkning taga i anspråk marken närmast söder om den nuvarande fängelsetomten.

Vad angår landshövdingens rätt till tomten har nuvarande innehavaren av landshövdingbeställningen i en till justitiedepartementet ingiven skrivelse meddelat, att han icke i egenskap av ståthållare å Uppsala slott eller vad hans rätt såsom tjänst innehavare anginge hade något att erinra däremot, att ifrågavarande område reserverades för en i framtiden möjligen behöflig utvidgning av fängelsets tomt. Ej heller den egenskap av löningsjord, som detta område må hava, synes alltså hindra dess användande för det nu ifrågasatta ändamålet, därest sådant eljest finnes nödigt eller lämpligt.

Mot dylik användning av marken har i allmänhet någon erinran ej gjorts av dem, som hörts i ärendet, nämligen — utom hushållningssällskapet och landshövdingen — jämväl Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet och överintendentsämbetet. Landshövdingen har väl uttalat såsom sin mening, att den föreslagna utvidgningen av fängelsetomten kunde komma att bliva i hög grad hinderlig för ett rationellt tillgodogörande av det väster om landsvägen belägna, slottet tillhöriga eller åt landshövdingen anslagna området, vilket område skulle synnerligen väl lämpa sig för anläggning av en villastad, anslutande sig till den därbortom å det så kallade Kåbogårde redan anlagda, och vid sådan användning skulle erhålla ett högt värde. Men med hänsyn till det av fångvårdsstyrelsen framhållna behovet har landshövdingen ansett sig icke böra motsätta sig, att ifrågavarande område reserverades för fångvårdens räkning.

Även för egen del finner jag vad fångvårdsstyrelsen anført till stöd för sin framställning innefatta giltigt skäl för att området, som

är obebyggt och vara ej heller andra anläggningar, åtminstone av någon betydelse, blivit gjorda, överlåtes till fångvården; något annat allmänt intresse synes ej heller därigenom bliva obehörigt tillbakasatt.

Då områdets förläggande under fångvården skulle innebära överflyttande av kronojord från en förvaltningsgren till en annan, läres därtill fordras Riksdagens samtycke.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgiva, att det kronan tillhöriga, intill södra gränsen för straffängelset i Uppsala tomt belägna, å en av förste lantmätaren Birger Andersson Stagh år 1910 upprättad karta med a betecknade område av omkring 46 ar, vilket område ingår i mark, som vid ett den 28 december 1861 fastställt laga skifte å alla ägorna till Uppsala stad tillagts de ägor, vilka utbrutits åt landshövdingen i länet på lön anslagen jord, må, när det bliver erforderligt för utvidgning av nämnda fångelsetomt, överlämnas till fångvården att för sådant ändamål användas.»

Med bifall till departementschefens av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten förordna, att till Riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilagan ... till statsrådsprotokollet utvisar.

Ur protokollet:
Hjalmar Nyman.